

Rajamies Matti Koppasen viime vaiheet.

Sotatoimien alkaessa 30. 11. 39 oli rajamies Matti Koppanen silloisen 7:n Rajakomppanian päällikön taistelulähtetä. Myöhemmin, päällikkönsä siirtyessä divisionan panssarikommentajaksi, Koppanen toimi edelleenkin hänen taistelulähtetänsä aina helmikuun puoliväliin saakka. Tuota tehtävänsä hän piti liian rauhanaikaisena, ja hän pyysi monta kertaa päästä siitä eroon. Eroa hän ei kuitenkaan saanut. Kun Koppanen sai kuulla, että minulle oli annettu tehtäväksi muodostaa konekiväärijoukkue, niin hänelle tuli taas päähän ajatus päästä eroon tuosta tst.läh.-tehtävästä. Nyt hän kääntyi suoraan minun puoleeni ja pyysi minua puhumaan puolestaan komppanian päällikölle. Täytn hänen pyyntönsä, sillä tunsin Koppasen reiluksi ja rehdiksi sotilaaksi. Olimmehan samaan Kan. R:n rajakomppaniaan kuuluvina joutuneet paljon ja hyvinkin läheisesti toimimaan yhdessä ja kulkemaan samoja polkuja, joten tunsimme toisemme aivan liiankin hyvin. Esitin nyt hänen pyyntönsä komppaniaan päällikölle, ja sain hänet suostumaan Koppasen siirtämiseen minun alaisekseni. Tästä Koppanen oli minulle suuresti kiitollinen, erikoisesti juuri siitä syystä, että hän oli nyt päässyt osastoon, jota parhaillaan odottivat kovat taistelut vihollisen murtautuessa läpi Pölläkkälän suunnalla ja työntyessä yhä edelleen syvemmälle Vuoksen vartta ylöspäin. Saatuaani hänet alaisekseni määräsin hänet yhden kk.-ryhmän johtajaksi. Tämä ryhmä oli, kuten myöhemmin tuln huomaamaan, toimellain ja parhain joukkueeni ryhmistä. Tuohon ryhmään kuului rajamies ryhmän johtajana ja lisäksi toinen rajamies ampujana ja kaksi reipasta, aivan rajanpinnasta lähtenyt reserviläistä. Taisteluissa tämä ryhmä kärsi raskaammat tappiot kuin mikään muu ryhmistäni.

Pataljoona, johon kuuluimme, suoritti 6. 3. 40 heti Vuosalmen lohkolle tultuaan hyökkäyksen kuuluisaa, joka päivä omistajaa vaihtanutta Vasikkasaarta vastaan. Tähän hyökkäykseen osallistui nyt ensi kertaa joukkueeni mukana myös Matti Koppanen kk.-ryhmän johtajana. Joukkueeni oli hyökkäystä varten jaettu niin, että ensimmäinen puolijoukkue hyökkäsi oikealla, painopisteen suunnassa hyökkä-

vän kiväärikomppanian tulitukena. Tähän puolijoukkueeseen kuului myös K. ryhmänsä kanssa. Toimenkin ryhmä oli samoin puoleksi rajamiehistä ja puoleksi rajakyljen reserviläisistä koottu. Itse etenin myös tämän puolijoukkueen mukana.

Heti alusta huomasi, että vihollisen voimakkaasta kk.-tulesta huolimatta K:n johtama ryhmä eteni reippaasti ja tulta avaamatta aina rynnäkköetäisyydelle saakka. Siellä se asettui asemaan komppanian oikealle sivustalle paikkaan, joka oli vain 30—40 m. ryssien asemista ja jossa vielä paikalle tultaessa oli ryssiä. Nämä olivat aivan avuttomina ilman johtajaa, eivätkä he näin ollen osanneet tehdä mitään heidän asemansa vallanneelle konekivääriryhmäni miehistölle.

Tuon kiväärin asemaanmenon aikana sattui tapaus, joka osoittaa, kuinka rajamies voi säilyttää huumorinsa silloinkin, kun taistelu on kovimmillaan ja ratkaisuhetki on kysymyksessä. Kivääriä asemaan viettäessä vetäytyä osa ryssien taisteluturvatiassa olleista miehistä aivan ryhmämme edessä kohti omaan. Rajamies Rovio kantoi varsinaista konekivääriä oikealla olallaan, ja samalla hän edetessään kaivoi pistoolin vasemmalla kädellään kotelosta. Hän aikoi kaataa edessään noin 4—5 m:n päässä kulkevia ryssiä. Nyt sattui niin, että kun hän vasemmalla kädellä ampuessaan tarkoitti ampua erästä ryssiä, niin tällöin tämän vieressä toinen kaatui. Silloin hän muisti vanhan, ampumaradalta tutun sananparren ja sanoi: »Rauhan aikana sanottiin, kun ohi ammuttiin, että on niitä vihollisia sivussakin. Niin se näkyy olevankin!» Tämä sananpars oli omiaan piristämään jo pitkän matkan paksussa lumessa edenneitä ja siitä väsyneitä miehiä ja antoi taas uutta voimaa ja intoa yhä vain hyökätä.

Huomasin, että tuon rajamieshenkisen ryhmän hyökkäyshaluinen toiminta oli johtanut siihen, että ryhmä oli aivan huomaamatta edennyt jo vähän liikaakin, koska kiväärinjalkaväki oli jo jäänyt jälkeen noista reippaista, hyökkäystä tukemaan määrättyistä kk.-miehistä. Annoin käskyn jäädä asemaan ja tulittaa sisäänmurtokohtaa sen aikaa, kun komppania valmistele rynnäkköä.

Lähdin itse taistelulähtetäni kanssa ottamaan selvää, kuinka on toisen kk.-ryhmän käynyt, kun sen toiminnasta ei kuulunut paljoakaan. Totesin ikäväkseni, että toinen ryhmä, joka eteni vasemmalla sivustalla, oli jo menettänyt yhden parhaista miehistään, nim. ampujan, rajamies K. Tainon. Ryhmä oli jo joutunut siirtymään voimakkaan kk.-tulen pakottamana vähän taakse. Annettuani käskyn kiväärin siirtämisestä uuteen asemaan lähdin

taas seuraamaan, kuinka oikealla oleva K:n kivääri toimii.

Kivääri oli edelleen samassa asemassa ja ampui vuoroin sisäänmurtokohtaa ja vuoroin uutta, jälle ilmestynyttä pakenevaa vihollista. Näin kuitenkin, että taas yksi parhaista rajamiehistäni, B. oli tavannut kohtalonsa. Hän oli saanut aivan keskiotsaansa reiän kiväärin luodista. (Tuo luoti oli kuitenkin käynyt niin onnellisesti, että vaikkakin pidimme häntä jo menneenä miehenä, tuli hän eräänä kaunina kevätpäivänä sairaalasta ja ilmoitti olevansa aivan terve. Vain sormenpään kokoinen reikä oli otsassa muistona.)

Tuo hyökkäys, jossa huomioni kiintyi eniten Koppasen johtamaan kk.-ryhmän loistavaan toimintaan, ei sittenkään onnistunut, ja komppania oli pakotettu raskain tappioin vetäytymään entisiin asemiinsa. Niin jäi uusimatta tuo Vasikkasaaren omistajien vaihto, ja tuo hyökkäys olikin viimeinen sitä vastaan tehty. Vihollinen oli jo saanut koottua sinne paljon miehiä ja noita kaikille kiusallisia suorasuuntausaseiltaan, joten uupunein voimin ei enää päästy saareen.

Komppania, johon kuuluimme ja jonka puolustusta eräässä tukikohdassa K:n kiväärinkin oli tukenut, kärsi seuraavina päivinä raskaat tappiot vihollisen yhä vain saadessa lisää tykistöä. Se tuhosi varustamattomissa asemissa puolustautuvan komppanian melkein olemattomiin.

Maaliskuun seitsemäs oli rajamies Koppasenkin viimeinen päivä tämän taistelun merkeissä. Olin tukikohdan päällikön luona, ja Koppanen lähti minulle sinne ilmoituksen toteamistansa vihollisen tulipisteistä, kysyen samalla, voiko mahdollisesti tulittaa avonaisesti asemastamme noita »rottapääsyjä». Mentyäni toteamaan hänen tekemiään havaintoja huomasin hänen tehneen viimeisen ilmoituksen esimiehelleen. Vihollinen oli, huomattuaan konekiväärimme palkan, ampunut salakavalan ammuksensa kohti asemaamme ja saanut aivan täysosuman, joka oli vienyt tähystämässä olevan kiväärin johtajan ja hänen vierelleen hetkeksi levähtämään jääneen patruunankantajan manan majolle sekä haavoittanut kiväärimme ampujaa. Tuosta urhoollisesta kk.-ryhmästä oli jäljellä vain yksi mies. Sittenkään ei tuo kivääri hellittänyt, vaan tuo yksi mies, joka jäi eheänä kiväärille, hoiteli sitä 8 tuntia yksin, ampuen tänä aikana 9 patruotähteä ja pitäen vihollisen pyrkimykset päästä oikealta tukikohtamme sivustaan vain hetken haaveina.

Näin oli päättynyt erään rajamiehen, joka etsi itselleen oikeata tehtävää, kaunis ja toisillekin rajamiehille esimerkillinen toiminta. Kunniat hänen muistolleen!

Res.vänr. N. Kauppila.

Sotamies VEIKKO LAURIKAINEN:

Tammisaari.

Rajavartiomiehen yöllisiä mietteitä.

Oli kuutamoinen pakkasyö. Rajan hiljaisuutta rikkoivat vain kylmän kourissa paukkuvat puut. Kävelin lämpimikseni edestakaisin puomin äärellä, ajatuksieni lennellässä milloin missäkin asioissa. Hetken päästä saapuisi vartiotoverini päästämään minut vuorostani lepäämään.

Äkkiä keskeytti mietteeni rajan takaa kuuluva kova marssilaulu. Väliin kiihtyen, väliin taas hiljentyen se huokui yhtenä lauluaaltona. Minusta tuntui kuin siitä olisi pursunut esiin syvää surua, ikäänkuin he olisivat valittaneet: »Miksi meidän täytyy olla täällä hyisessä pohjolassa?» Kuuntelin äänetönä laulua ja äkkiä minut valtasi jonkinlainen yksinäisyyden tunne. Ajatukseni kiitivät, kai laulusta johtuen, kauas Laatokan valkoiseen kaupunkiin.

Oli aivan samanlainen joulukuinen yö v. 1939. Sodan aallot vyöryivät parhaillaan kaikkialta rajan yli. Mutta vainolainen sai huomata, että se oli erehtynyt kuvitelmissaan pikaisesta voitosta.

S-juna puhkui raskaasti kohti P:rantaa, ikäänkuin sekini olisi tiennyt retken tarkoituksen. Olin junamiehenä samassa junassa ja panin merkille miesten kasvoja, että kovasti saat »naapuri» yrittää, jos mieli näitä miehiä voittaa. Matkan ristituksista huolimatta huokui jokaisesta sitä päättäväisyyttä ja varmuutta, joka on niin ominaista suomalaiselle soturille. Ehkä jotakuta vähän peloitinkin outo tulevaisuus, mutta hän hillitsi sen niin, etteivät toiset sitä huomanneet.

Asemien kohdalla aukenivat vaunujen ovet, ja pojat virittivät jonkin sotilaslaulun. Se kiiri voimakkaana läpi kirskuvan pakkasilman. Laulu tuli varmaankin sydämen pohjasta saakka, kertoen kaiken, mitä heidän sisimmässään liikkui. Vilkutusten ja kyynelten saattamina vyöryi taas junamme eteenpäin pysähtyäkseen vihdoinkin eräälle pimeälle, mutta samalla vilkkaalle asemalle, josta tuli matkan pää.

Kuului upseerien karskia komentoja ja purkamisesta aiheutuvaa kolinaa. Nopeasti tyhjenivät vaunut, ja uljaat poikamme lähtivät autoihin kuormattuina kohti sitä päämäärää, josta ei läheskään kaikilla paluuta ollut.

Nyt alkoi uusi touhu, sillä evakuoiminen oli täydessä käynnissä täälläkin. Viholliskoneiden pelosta sujui kaikki kuumeisella kiireellä. Juna täytyi nopeasti lapsista, naisista ja vanhuksista, jotka katkerina jättivät kotinsa. Vain pieni reppu tai nyytti oli mukana, johon oli sälytetty kaikkein arvokkain. Paljon olisi muutakin mukaan täytynyt ottaa, mutta tuli niin kiire lähtö, että häidin tuskin näiden kanssa ehti ryöstäjän edestä.

Tuskainen ilme oli vanhuksen kasvoilla hänen istuessaan oudolla junan penkillä, ehkä ensimmäistä kertaa eläessään. Vanhuksen silmistä näkyi, missä hänen ajatuksensa liikkuvat: Näinkö siis kaikki urastukseni tulokset kohosivat savuna ilmaan ja jäljelle jäivät vain töröttävät savupiiput? Kuinka minä, vanha mies parka, enää kykenen itselleni toimeentulon hankkimaan? Vierasta en jaksa enää palvella, eikä ole haluakaan, kun on tottunut itsenäisenä miehenä elämään. Palannevat rauhan tultua poikani elävinä maata puolustamasta? Tottahan he terveinä pystyisivät uuden kodin ja uuden tulevaisuuden hankkimaan!

Tuossa äiti rauhoitteli lapsiaan, jotka ajan vakavuutta ymmärtämättä temmelsivät toistensa kanssa. Hiljainen rukous väikkyi äidin huuilla: Vanjele hyvä Jumala edes nämä lapseni minulle, kun kaikki muu on jäänyt. Ja suojaa myös miehene ja veljeni ja muut uljaat maanpuolustajat lumisissa metsissämme!

Kuljin tuskaisin mielin läpi tupaten täysien vaunujen ja mielessäni heräsi kysymys: Mistä syystä juuri meidän karjalaisten täytyy aina kantaa koko kansan taakka? Eivätkö rajan kirot koskaan idän tahoilta lakkaa?

Ulkona oli vielä osa ihmisiä, jotka autoin väljempiin vaunuihin, ja niin oli junamme taas valmis lähtemään. Nyt vilahti vihreä valo aseman portaille. Veturi äänähti kuin tuskissaan lätkäi ja kaima vihellyksenä. Raskaasti puhkuen pihkti juna kalleine lasteineen kohti tuntematonta päämäärää ja ehkä suuria kärsimyksiä kohti. Mutta sen äänessä oli uhmaa, joka sanoi: »Me rakennamme vielä kaiken uudelleen ja entistä ehommaksi!»

Ajatukseni katkaisee pyörän tuttu surina. Vartiokaikani on päättynyt. Vielä mennessäni kuulen laulun hiljaisen hyrinän, kunnes se kokonaan lakkaa. Rajalla vallitsee jälleen metsän hiljaisuus.